

СИСТЕМА $MgO-Al_2O_3-FeO-TiO_2$ – ОСНОВА ДЛЯ СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ ПЕРИКЛАЗОШПІНЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

О. М. Борисенко¹, канд. техн. наук, докторант, Г. М. Шабанова¹, д-р техн. наук, професор, С. М. Логвінков², д-р техн. наук, професор

¹Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
61002, Харків, вул. Кирпичова, 2;

²Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
61166, Харків, пр-т Науки, 9-а
e-mail: onborisenko@ukr.net

Основа сучасного матеріалознавства – це багатокомпонентні системи, на основі яких можливе створення різноманітних комбінацій фаз у сучасних матеріалах із сукупністю заданих властивостей.

Система $MgO-Al_2O_3-FeO-TiO_2$ перспективна для отримання периклазошпінельних вогнетривів, що використовують у якості футерівки обертових печей під час випалювання цементного клінкеру, які відрізняються високою стійкістю до хімічної корозії та термомеханічної напруги. У даній системі термодинамічно стабільними фазами є: MgO , Al_2O_3 , TiO_2 , FeO , $MgAl_2O_4$ (алюмомагнезіальна шпінель), $FeAl_2O_4$ (герциніт), Fe_2TiO_4 (ульвошпінель), $FeTi_2O_5$ (псевдобрукіт), $MgTiO_3$ (гейкеліт), Mg_2TiO_4 (кванділіт), $MgTi_2O_5$ (карроїт), $FeTiO_3$ (ільменіт), Al_2TiO_5 (тіаліт). Особливий інтерес викликають шпінельні фази. Усі шпінелі відносяться до вищого класу симетрії кристалічної решітки і мають кубічну сингонію, що забезпечує ізотропність теплофізичних властивостей. Поряд із порівняльною простотою отримання шпінелей змішаного типу завдяки ізо- та гетеровалентному катіонному заміщенню дво- або тривалентних позицій у кристалічних підрешітках, – матеріали на їх основі здатні ефективно демпфувати термомеханічні напруги. У сучасних периклазошпінельних вогнетривах для футерування зон спікання цементного клінкеру обертових печей виникла навіть спеціальна назва – «термопластична матриця», коли в тонкодисперсній частині матеріалу міститься достатня кількість твердих розчинів на основі змішаних шпінелей.

На основі термодинамічних розрахунків системи $MgO-Al_2O_3-FeO-TiO_2$ [1] підібрано вміст окремих компонентів шихти та прогнозовано експлуатаційні характеристики периклазошпінельних вогнетривів. Встановлено, що одержані вогнетриви мають структуру, яка здатна до фазової змінності периклазошпінельного матеріалу, що в свою чергу підвищує його реакційну здатність під час спікання та збільшує варіабельність шляхів розвитку термодинамічних процесів при термоударах із збереженням цілісності.

Література

1. Borisenko O., Logvinkov S., Shabanova G., Mirgorod O. Thermodynamics of Solid-Phase Exchange Reactions Limiting the Subsolidus Structure of the System $MgO - Al_2O_3 - FeO - TiO_2$ // Materials Science Forum. – 2021. – Vol. 1038. – P. 177–184.